

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2007. május 9.

TÖRTÉNELEM

KÖZÉPSZINTŰ ÍRÁSBELI ÉRETTSÉGI VIZSGA

JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI ÚTMUTATÓ

**OKTATÁSI ÉS KULTURÁLIS
MINISZTERIUM**

Útmutató az írásbeli vizsgafeladatok javításához

A dolgozatot a vizsgázó által használt színűtől eltérő színű tollal javítsa az alábbiak szerint!

1. Jó válasz	✓
2. Hiány(osság)	√—
3. Nem tartozik szorosan a megoldáshoz	[]
4. Felesleges, értékelhetetlen rész (áthúzás)	—————
5. Súlyos hiba, tartalmi tévedés (aláhúzás)	—————
6. Értelmetlen szöveg, logikai problémák (aláhúzás)	~~~~~
7. Nyelvhelyesség (aláhúzás)
8. Durva helyesírási hiba (aláhúzás)	=====

A feladatok alatt található téglalapok közül a bal oldaliban a feladatra adható maximális pontszám van, a **jobb oldali téglalapba kell beírni a tanuló által elért összes/teljes pontszámot**.

A feladatok egyes részeinek megoldásáért járó **részpontszámokat** is írja a dolgozat(ok)ra!

Csak a megoldási útmutatóban megadott/megfogalmazott válaszelemeket fogadja el, és az egyes feladatoknál feltüntetett pontozás szerint értékeljen! A megadott válaszelemektől eltérést lehetővé tevő feladatokra, feladatelemekre (pl. indoklás) és feladattípusokra a részletes megoldási útmutatóban külön utalás található.

I. A rövid feladatok javítása, értékelése

Értékelési alapelv, hogy a javítókulcsban szereplő válaszelemeket kell jó válaszként elfogadni.

Pontozás

Jó válasz/válaszelem:	0,5 vagy 1 pont (a megoldókulcsban feltüntetettek szerint)
Rossz válasz:	0 pont
Hiányzó válasz:	0 pont

Azokra a feladatelemekre lehet 0,5 pontot adni, amelyeket a javítókulcs külön is megjelöl.

A megoldókulcsban megadott pontszám egy-egy eleme már tovább nem bontható.

Az egyes feladatrészek pontjainak összesítése során kapott pontszámot nem kell kerekíteni, lehet pl. 3,5 pont.

A több válaszelemből álló feladatok pontozása:

- ha 2 pont adható, és két válaszelemet vár el a feladat, akkor minden egyes hibátlan válaszelemért 1-1 pont adható;
- ha 1 pont adható, és két válaszelemet vár el a feladat, akkor minden egyes hibátlan válaszelemért 0,5-0,5 pont adható.

A nem zárt végű feladatoknál (az indoklásoknál, szövegértelmezéseknél stb.) minden olyan megoldás elfogadható, amely tartalmilag megegyezik a megoldási útmutatóban szereplő válasszal. (Ezért ezeknél a feladatoknál a megoldások „Pl.”-val kezdődnek.)

Azoknál a feladatoknál, ahol több válaszelem közül kell a jó megoldást kiválasztani (pl. igaz-hamis), ott az összes válaszelem aláhúzása, megjelölése esetén a válasz nem értékelhető. Ha egy feladat meghatározza az elem(ek) számát, és a vizsgázó ennél többet ír, akkor a beírás sorrendjében kell értékelni.

A megoldásokért az előírt maximális pontot meghaladó „jutalompont” nem adható.

Hibás vagy hiányzó válaszelemek miatt pontot levonni nem szabad.

A megoldásban szereplő javítókulcstól csak **különösen indokolt esetben lehet eltérni**. Az eltérések okát a javítóknak külön szöveges magyarázattal kell indokolnia.

II. A szöveges feladatok javítása, értékelése

1. A feladatválasztás

Összesen **három** feladat értékelhető:

- egy **egyetemes** történelemre vonatkozó **rövid** feladat,
- egy **magyar** történelemre vonatkozó **rövid** feladat,
- egy **magyar** történelemre vonatkozó **hosszú** feladat.

A két magyar történelemre vonatkozó feladatnak **különböző korszakokra** kell vonatkoznia.

A feladatok értékelése a tanulók **hibás feladatválasztása esetén**

Ha *három feladatot oldott meg* a tanuló, de helytelenül választott a korszakok, a feladattípus stb. vonatkozásában, akkor

- azt a feladatát (vagy feladatait) kell figyelmen kívül hagyni, amelyikben a legkevesebb pontot érte el, így az összpontszám kiszámításánál a legkisebb pontveszteség éri;
- azt az egy (kettő) feladatát kell figyelembe venni, amely(ek) megfelel(nek) a választási szempontoknak, és amely(ek)ben a legtöbb pontot szerezte.

Ha a tanuló *háromnál több feladatba is belekezd*, de nem jelöli egyértelműen választását, és a megoldások között van három olyan feladat, amelyik megfelel a választási szabályoknak, akkor a legkisebb sorszámú megoldott feladattól indulva, a jó választás szabályai alapján emelkedő számsorrendben kell a feladatokat értékelni (pl. 13., 15., 18. vagy 14., 15., 18.).

Ha a tanuló *háromnál több feladatba is belekezd*, de nincs három olyan feladata, amely megfelel a választási szempontoknak, akkor azokat a feladatait kell figyelembe venni, amely(ek) megfelel(nek) a választási szempontoknak, és amely(ek)ben a legtöbb pontot szerezte.

Ha a vizsgázó *mindegyik feladatba belekezd*, és nem jelzi egyértelműen választását, akkor a vizsgaleírásnak megfelelően a **13., 15., 20.** feladatok megoldását kell értékelni.

2. A feladatok értékelése

A feladatok **értékelésében** a következő szempontok a meghatározók:

- a) **feladatmegértés**,
- b) **követelményeknek** (kompetenciák, tartalmak) való megfelelés,
- c) **megszerkesztettség, nyelvhelyesség**.

A szöveges feladatok értékelése a **javítókulcs** felhasználásával történik, amely tartalmazza a konkrét értékelési szempontokat és a műveleteket, valamint a hozzájuk rendelhető tartalmakat.

a) Útmutató a feladatmegértés pontozásához:

A feladatmegértés kapcsán a következő szempontokat kell figyelembe venni.

- A feladat (téma, korszak) azonosítása: a diák a megadott problémáról, témáról, korszakról ír-e?
- A tématarítás, a lényeg kiemelése: lényegre törően, a feladatban felvetett problémára koncentrál-e?
- Tartalmi mélység, kifejtettség: megállapításai és következtetései mennyire összetettek, illetve relevánsak-e a probléma szempontjából?
- A műveleti sokszínűség és eredményesség: használja-e a megfelelő forrásokat, és tud-e lényeges megállapításokat, következtetéseket tenni?

A feladatok konkrét értékelésénél az első lépés annak eldöntése, hogy a **feladatmegértés**re adható 4 vagy 8 pontból elért-e a vizsgázó legalább 1 pontot. Ha nem, akkor a feladat összpontszáma csak 0 pont lehet.

A problémamegoldó (rövid) feladatoknál

4 pont akkor adható, ha a vizsgázó a problémát teljes körűen megértette és helyesen értelmezte, a kifejtés arányos, logikus, lényegre törő. A források felhasználásával lényeges következtetéseket fogalmaz meg, a konkrét és az általános megállapítások aránya kiegyensúlyozott.
3 pont akkor adható, ha a vizsgázó a problémát teljes körűen megértette és helyesen értelmezte, de a kifejtés aránytalan vagy nem lényegre törő.
2 pont akkor adható, ha a probléma megoldását csak részben dolgozta ki, és használta a forrásokat, de nem tesz lényegi megállapításokat.
1 pont akkor adható, ha legalább egy olyan megállapítást tesz, amely alapján igazolható, hogy a problémát megértette, de a kifejtés túlnyomó része nem a probléma értelmezésére vagy megoldására irányul.
0 pont akkor adható, ha nem érti meg, illetve teljes mértékben félreérti a feladatot, nem használta a forrásokat, megállapításai nem a probléma értelmezésére irányulnak.

Az elemző (hosszú) feladatoknál

7-8 pont akkor adható, ha a vizsgázó a problémát teljes körűen megértette és helyesen értelmezte, a kifejtés arányos, logikus, lényegre törő. A források felhasználásával lényeges következtetéseket, megállapításokat fogalmaz meg, a konkrét és az általános megállapítások aránya kiegyensúlyozott.
4-6 pont akkor adható, ha a vizsgázó a problémát teljes körűen megértette és helyesen értelmezte, de a kifejtés aránytalan vagy nem lényegre törő.
2-3 pont akkor adható, ha a probléma megoldását csak részben dolgozta ki, és használta a forrásokat, de nem tesz lényegi megállapításokat.
1 pont akkor adható, ha legalább egy olyan megállapítást tesz, amely alapján igazolható, hogy a problémát megértette, de a kifejtés túlnyomó része nem a probléma értelmezésére vagy megoldására irányul.
0 pont akkor adható, ha nem érti meg, illetve teljes mértékben félreérti a feladatot, nem használja a forrásokat, megállapításai nem a probléma értelmezésére irányulnak.

b) A műveletek és a tartalmi elemek pontozása

A javítókulcsban az egyes kompetenciák (pl. idő- és térbeli tájékozódás, források használata) alkalmazásához kapcsolódó műveleteket „M”-mel, a hozzájuk rendelhető tartalmi elemeket pedig „T”-vel jelöltük.

Egy művelethez a problémamegoldó (rövid) feladatok esetében egy-két tartalom kapcsolódik, míg az elemző feladatokban – különösképpen az eseményeket alakító tényezők föltárásánál – több, kettő-három tartalmi elem is rendelődik. Ha a javítókulcsban egy művelethez csak egy tartalmi elem kapcsolódik, akkor a javításban a műveletek és a tartalmak pontszámának is meg kell egyeznie. Általános szabályként az egyes műveletek és az egyes tartalmak pontozásakor az alábbiakat kell érvényesíteni.

A „Műveletek” (M) pontozása

2 pont akkor adható, ha a hozzá tartozó, a vizsgázó által elért tartalmi pontszám magas (az elérhető maximális tartalmi pontszám több mint 50%-a).
1 pont akkor adható, ha a tartalmi pontszámokból a vizsgázó legalább 1 pontot elért, és a válasz nem tartalmaz durva hibát (téves adatot, megállapítást).
0 pont akkor adható, ha a vizsgázó a tartalmi elemekre nem szerzett pontot, és a válasza súlyos tévedést tartalmaz.

Szoros összefüggés van természetesen a két értékelési szempont között, hiszen a műveletek csak a konkrét tartalmakon keresztül értelmezhetők és értékelhetők.

A tartalmi elemeknél szereplő példák (Pl.) azt jelzik, hogy mely tartalmak fogadhatók el jó válaszként. **A tartalmi válaszelemek általában két részből állnak:** idő- és térmeghatározás; általános és konkrét fogalomhasználat; felsorolás (rögzítés, bemutatás) és következtetés (megállapítás). Ez a pontozásnál azt jelenti, hogy ha csak az egyik elemet tartalmazza a válasz, akkor 1 pontot, ha mindkettőt, akkor 2 pontot lehet adni. Természetesen a tartalmi válaszelemeknél – különösképpen a felsorolásoknál és következtetésekénél – másfajta jó kombináció is elfogadható, mint amit a javítókulcs tartalmaz! A javítókulcsban néhány tartalmi elemnél a „vagy” szóval elválasztva több jó válaszlehetőség is szerepel, mindez nem zárja ki, hogy más jó tartalmi elemeket is elfogadjon az értékelő.

A „Tartalmi elemek” (T) pontozása

2 pont akkor adható, ha a válasz megfelelő mennyiségű helyes adatot tartalmaz, az elemzés jó színvonalon hivatkozik a forrásokra (szerzőre, szándékokra, körülményekre stb.), valamint többféle jellemző, tipikus okot, következményt fogalmaz meg, és/vagy említi az eseményekhez kapcsolódó történelmi személyiségeket.
1 pont akkor adható, ha kevés és nem lényeges, nem a legjellemzőbb adatot, következtetést, megállapítást tartalmaz az elemzés.
0 pont akkor adható, ha nincsenek adatok, összefüggések, vagy ha teljesen hibás megállapítások vannak a megoldásban.

c) A „Megszerkesztettség, nyelvhelyesség” pontozása

A problémamegoldó (rövid) feladatoknál

2 pont akkor adható, ha a fogalmazás értelmes mondatokból álló, szerkesztett szöveg, melyben nincsenek durva helyesírási hibák.
1 pont akkor adható, ha több nyelvhelyességi és több durva helyesírási hiba van benne.
0 pont akkor adható, ha a megoldás csupán szavakból álló vázlat, nincsenek benne összefüggő mondatok.

Az elemző (hosszú) feladatoknál

7-8 pont akkor adható, ha a fogalmazás értelmes mondatokból álló, koherens, szerkesztett szöveg, felépítése logikus, arányosan igazodik a tartalmi kifejtéshez, megállapításai árnyaltak, több szempontúak, és nem tartalmaz nyelvtani vagy helyesírási hibát.
4-6 pont akkor adható, ha a szöveg értelmes mondatokból áll, de aránytalanul szerkesztett, vagy néhány megállapítása leegyszerűsített, egysíkú, kisebb nyelvhelyességi hibákat tartalmaz.
2-3 pont akkor adható, ha a szöveg értelmes mondatokból áll, de a szöveg rosszul szerkesztett, aránytalan, hiányos (pl. a bevezetés, tárgyalás, befejezés közül valamelyik hiányzik). A szöveg megállapításai leegyszerűsítettek, egysíkúak, nyelvhelyességi hibákat tartalmaznak.
1 pont akkor adható, ha a válasz mondatokból áll, de a mondatok között alig van (tartalmi vagy nyelvi) összefüggés, és súlyos nyelvhelyességi és helyesírási hibákat tartalmaz.
0 pont akkor adható, ha a válasz vázaltszerű, csupán szavakból áll.

3. A szöveges feladatok terjedelme

Fontos szövegalkotási kompetencia, hogy a vizsgázó a gondolatait az előre meghatározott terjedelem keretei között fejtse ki. Indokolt esetben a kipontozott helyen megkezdett gondolat a lap üres helyein befejezhető, és ez a válaszelem is és értékelhető. Ez a rövid feladatoknál kb. 2-3 sort, hosszú feladatoknál kb. 4-5 sort jelent.

4. A szöveges feladatok értékelésének javasolt menete

1. Tanulmányozza át a feladatok javítókulcsait!
2. Tekintse át az értékelési szempontsor mintáját!
3. Ellenőrizze a vizsgázó feladatválasztásait!
4. Legalább kétszer olvassa el a tanuló dolgozatát!
5. A javítókulcs elemei szerint állapítsa meg az egyes szempontok szerint elért pontszámot!
6. Állapítsa meg az összpontszámot, és az osztószám **(2)** segítségével számítsa át vizsgaponttá!
7. A vizsgapontokat feladatonként nem kell kerekíteni!
8. Számítsa ki a három esszéfeladatban elért **összesített vizsgapontszámot!** (Ha az összesített vizsgapontszám 0,5-re végződik, nem kell kerekíteni.)

III. A feladatlap összpontszámának megállapítása

Adja össze az I. és a II. összetevőben elért pontszámokat! (Ha a feladatlap összpontszáma 0,5-re végződik, akkor sem kell kerekíteni.)

Táblázatok a feladatok értékeléséhez, pontozásához

Rövid választ igénylő feladat

Szempontok	Elérhető	Elért
	pont	
Feladatmegértés	4	
Tájékozódás térben és időben	4	
Szaknyelv alkalmazása	4	
Források használata	4	
Eseményeket alakító tényezők feltárása	6	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	2	
Összpontszám	24	
	OSZTÓSZÁM 2	
Vizsgapont	12	

Hosszú választ igénylő feladat

Szempontok	Elérhető	Elért
	pont	
Feladatmegértés	8	
Tájékozódás térben és időben	4	
Szaknyelv alkalmazása	4	
Források használata	8	
Eseményeket alakító tényezők feltárása	10	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	8	
Összpontszám	42	
	OSZTÓSZÁM 2	
Vizsgapont	21	

I. RÖVID VÁLASZT IGÉNYLŐ FELADATOK

1. Az ókori Róma (Elemenként 0,5 pont, összesen 3 pont.)

- a) Kr. e. VIII. sz.
- b) Kr. e. II. sz.
- c) Kr. u. II. sz. vagy II. sz.

Provinciák: a történelmi atlasz megfelelő lapjáról leolvasható bármely provincia elfogadható.

2. A középkori céhes ipar (Soronként 1 pont, összesen 3 pont.)

- a) 5
- b) 12, 35
- c) 1, 24, 31, 47 (Legalább három elemnek szerepelnie kell!)

3. A középkori Magyarország (Elemenként 0,5 pont, összesen 4 pont.)

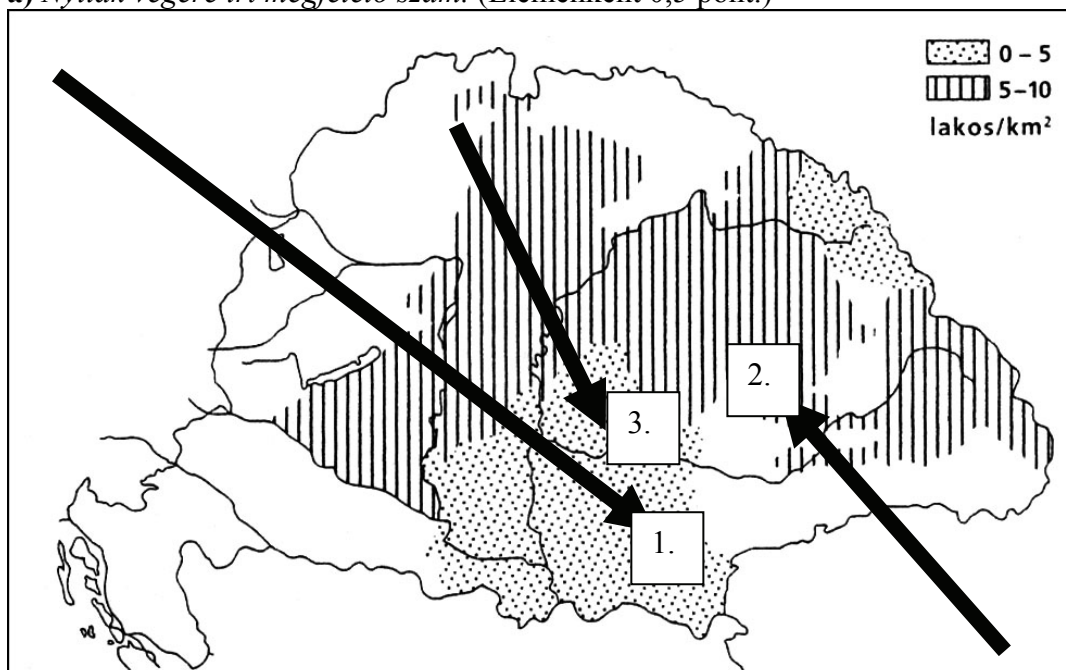
- a) igaz
- b) igaz vagy hamis
- c) igaz
- d) hamis
- e) igaz
- f) igaz
- g) hamis
- h) hamis

4. A kora újkori Európa (Összesen 4 pont.)

- a) XIV. Lajos
- b) Versailles vagy Párizs
- c) manufaktúra
- d) merkantilizmus

5. Népmozgások (Összesen 5 pont)

- a) Nyilak végére írt megfelelő szám. (Elemenként 0,5 pont.)

- 1) németek (svábok) (0,5 pont)
 2) románok (0,5 pont)
 3) szlovákok (0,5 pont)
 b) A török hódítás *vagy* a török elleni felszabadító harcok következtében az ország népessége jelentősen csökkent, egész területek néptelenedtek el *vagy* a be- és áttelepülők gazdasági lehetőségeihez, adókedvezményekhez jutottak. (1 pont)
(Más, tartalmilag helyes megoldás is elfogadható.)
- c) III. Károly *vagy* Mária Terézia *vagy* II. József (1 pont)

6. Ideológiák (Összesen 4 pont.)

- a.) konzervativizmus *vagy* konzervatív ideológia/eszme
 b.) szocializmus *vagy* szocialista ideológia/eszme *vagy* kommunizmus *vagy* kommunista ideológia/eszme *vagy* marxizmus
 c.) liberalizmus *vagy* liberális ideológia/eszme *vagy* szabadelvűség
 d.) nacionalizmus *vagy* nacionalista ideológia/eszme *vagy* nemzeti eszme

7. Kiegészítés (Elemenként 0,5 pont, összesen 5 pont.)

Sorrend	Hiba	Javítás
a)	Osztrák Királyság	Osztrák Császárság
b)	V. Ferdinánd	I. Ferenc József <i>vagy</i> Ferenc József
c)	...az uralkodónak felelős	...a parlamentnek (az országgyűlésnek) felelős
d)	oktatásügy	külügy
e)	latin	német

(Az elempárok tetszőleges sorrendben beírhatók.)

8. Modern kori fogalmak (Elemenként 1 pont, összesen 5 pont.)

- a: 3
 b: 2
 c: 4
 d: 1
 e: 5

(Elfogadhatók a helyes válaszok akkor is, ha a feladat kipontozott részére kerültek.)

9. Magyarország a húszas években (Elemenként 0,5, összesen 2 pont.)

- a) kb. tízezerszeresére
 b) infláció (pénzromlás) *(Esetleg elfogadható az áremelkedés is.)*
 c) Az I. világháború
 A trianoni béke (az Osztrák-Magyar Monarchia megszűnése)

10. Magyarország a II. világháború után (Elemenként 0,5, összesen 3 pont.)

- a) Pl. állampolgárság elvesztése, magánvagyon állami kezelése, munkakötelezettség
- b) a kollektív bűnösség elve
- c) A Csehszlovákiából Magyarországra irányuló magyar népmozgás bekarikázása. *(Esetleg szövegszerű utalás erre a nyílra a feladat kipontozott részén.)*
- d) A csehszlovák-magyar lakosságcsere egyezményel. *(Más, tartalmilag helyes megoldás is elfogadható.)*
- e) A győztesek az egész nemzetiséget felelősnek tartották a nácikkal való együttműködésben.

11. A fejlődő világ (Összesen 3 pont.)

- a) Az USA-tól és a Szovjetuniótól *vagy* a szocialista országoktól és a tőkés országoktól *vagy* a szuperhatalmaktól. (1 pont)
- b)
 - 1. éhínség *vagy* élelmiszerhiány *vagy* túlnépesedés *vagy* ideológiai probléma
 - 2. eladósodás *vagy* adósság átvállalás (Elemenként 0,5 pont.)
- c) Észak: a gazdag országokat *vagy* az európai, észak-amerikai, ausztráliai régiót *vagy* a fejlett országokat
Dél: a szegény országokat *vagy* a dél-amerikai, afrikai, dél-ázsiai régiót *vagy* a fejlődő országokat (Elemenként 0,5 pont.)
(Más, tartalmilag helyes megoldás is elfogadható.)

12. Országgyűlési választások (Összesen 4 pont.)

- a) A szavazásra jogosult állampolgárok *vagy* választópolgárok szavazati alapján. *(Az is jó megoldás, ha a vizsgázó leírja a választásra jogosultság kritériumát.)* (1 pont)
- b) Az egyéni választókerületben *vagy* az egyéni jelöltek között. (1 pont)
- c) A pártok által jelölt országgyűlési képviselők *vagy* a pártlistán szereplő képviselők. (1 pont)
- d) 1) Egyéni választókerületi listán lévő emberekre.
2) Pártokra.
(Elemenként 0,5 pont.)

II. SZÖVEGES, KIFEJTENDŐ FELADATOK

13. A reformáció (rövid)

Szempontok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó bemutatja a lutheri és a kálvini reformáció lényeges vonásait a hittételek, az egyházszervezés és a kulturális következmények tekintetében. A források segítségével lényeges összefüggéseket tár fel.	4
Tájékozódás térben és időben	M A vizsgált jelenséget elhelyezi térben és időben. T A vizsgázó rögzíti a reformáció térbeni kiterjedését, a kálvinizmus központjaként Genfét (Svájcot) jelöli meg. Az időszak 1517 (Luther fellépése) és a következő évtizedek.	4
Szaknyelv alkalmazása	M Helyesen nevezi meg és alkalmazza az általános és a feladathoz kapcsolódó történelmi fogalmakat. T Használja az általános történelmi fogalmakat: pl. vallás, hitszakadás, egyház, kultúra, iskoláztatás, könyvnyomtatás, anyanyelv; illetve helyesen alkalmazza a témához kapcsolódó történelmi fogalmakat: pl. katolikus, pápa, reformáció, protestáns, lutheránus (evangélikus), kálvinista (református), bibliafordítás, eleve elrendelés.	4
Források használata	M A válaszba beépülnek a forrásokból leolvasható információk, s belőlük a vizsgázó következtetéseket von le. T Rögzíti az idézetek fő gondolatait (a pápai hatalom elvetése, a Szentírás elsődlegessége, eleve elrendelés) és a grafikon adatait, vagy értelmezi a búcsúcédulák problémáját, és ezek alapján megállapítja, hogy a reformáció a középkori egyház elveivel szemben fogalmazta meg alaptanításait, illetve utal a kulturális következményekre.	4
Eseményeket alakító tényezők feltárása	M A válasz megvilágítja a reformáció fő irányzatait és a művelődésre gyakorolt hatását. T Pl.: rögzíti, hogy mindkét irányzat a tekintélyét veszített katolicizmus bírálataira épül, megállapítja, hogy a lutheranizmus kétségbe vonja a pápa vallási szerepét és előtérbe helyezi a hitet, vagy a kálvinizmus szerint egyedül Isten végzése az ember üdvösségre vagy kárhozatra ítéltése (predesztináció). T Pl.: rögzíti, hogy a protestáns vallásosság igényelte követelményeknek feltétele a Szentírásban és a vallási kérdésekben való tájékozottság, és megállapítja, hogy ehhez az anyanyelvű iskoláztatás és az olvasottság ad alapot.	6
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	2
	Összpontszám	24
	Vizsgapontszám	12

14. A francia forradalom (rövid)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően a francia forradalom adott szakaszának (alkotmányos királyság) bemutatásával, benne a király szerepével foglalkozik.	4
Tájékozódás térben és időben	M A jelenséget elhelyezi térben és időben. T: A vizsgázó a jelenséget az 1789-92 közti időre helyezi. Térbeliség: Franciaország, Párizs.	4
Szaknyelv alkalmazása	M Helyesen nevezi meg és alkalmazza az általános és a feladathoz kapcsolódó történelmi fogalmakat. T Használja az általános történelmi fogalmakat: pl. forradalom, alkotmány, vétójog, uralkodó; illetve helyesen alkalmazza a témához kapcsolódó történelmi fogalmakat: pl. alkotmányos királyság, királyi vétó, ellenjegyzés joga.	4
Források használata	M A válaszba beépülnek a forrásokból kibontható információk, s belőlük a vizsgázó következtetéseket von le. T Pl.: az alkotmányrészletek alapján megfogalmazza a királyi végrehajtó hatalom elméleti korlátait, és megállapítja, értelmezve a karikatúrát, hogy a forradalom menetében éles szembenállás jellemezte XVI. Lajos és a tömegek viszonyát; vagy megállapítja a király fenyegetettségét, értelmezi a „Monsieur Veto” kifejezést.	4
Eseményeket alakító tényezők feltárása	M A válasz bemutatja, milyen körülmények okozták a király és alattvalói közötti ellentétet. T Pl.: rögzíti a király és a tömegek szembenállását a forradalom kezdetétől, és megállapítja ennek néhány okát (pl. a király rugalmatlan gondolkodásmódja, az alkotmányozó nemzetgyűlés egyes intézkedései, a király szökési kísérlete, a háború kérdése Franciaország és az európai hatalmak között). T Pl.: rögzíti, hogy az 1791-es alkotmány a királynak korlátozott vétójogot biztosított, és megállapítja, hogy ezzel a tekintélyét veszített XVI. Lajos alkalmanként élt is, kiváltva a felfegyverzett tömegek erőszakos fellépését, vagy megállapítja, hogy Franciaország államformája alkotmányos királyság volt.	6
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	2
	Összpontszám	24
	Vizsgapontszám	12

15. A Rákóczi-szabadságharc (rövid)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A jelölt a szabadságharc kezdeteit mutatja be. A válaszba beépíti a források lényegi tartalmát is.	4
Tájékozódás térben és időben	M A témát elhelyezi térben és időben. T A vizsgázó a szabadságharc első időszakát 1703-05-re helyezi, esetleg utal az 1707-08-as eseményekre. Térbeliség: Magyarország, utalásokkal az európai összefüggésekre.	4
Szaknyelv alkalmazása	M Helyesen nevezi meg és alkalmazza az általános és a feladathoz kapcsolódó történelmi fogalmakat. T Használja az általános történelmi fogalmakat: pl. hadsereg, szabadságharc, szövetség; illetve helyesen alkalmazza a témához kapcsolódó történelmi fogalmakat: pl. fejedelem, kuruc, labanc.	4
Források használata	M A válaszba beépülnek a négy forrásszemelvény adta információk, s belőlük a vizsgázó következtetéseket von le. T Pl.: rögzíti a szabadságharc kezdeti nehézségeit (hadseregszervezés, nemesek és jobbágyok ellentéte), és megállapítja az atlasz segítségével, hogy a kuruc hadsereg az ország jelentős részét felszabadította, utalhat a hadsereg létszámára is.	4
Eseményeket alakító tényezők feltárása	M. A válasz felvázolja, milyen körülmények között érte el a szabadságharc kezdeti sikereit. T Pl.: rögzíti, hogy Rákóczi a Magyarországot ért sérelmek miatt indított szabadságharcot, és megállapítja, hogy politikai ígéreteivel maga mellé tudta állítani mind a nemességet, mind a parasztságot. T Pl.: rögzíti, hogy Rákóczi a külpolitikai helyzet ismeretében kezdte meg a szabadságharcot, ennek kapcsán utal a spanyol örökösödési háborúra és a XIV. Lajos potenciális szövetséges szerepére.	6
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	2
	Összpontszám	24
	Vizsgapontszám	12

16. A városok és mezővárosok gazdasága (XIV-XV. sz.) (hosszú)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően a hazai városi fejlődés jogi, gazdasági oldalát ismerteti. Megkülönbözteti a sajátos várostípusokat. Mindezt az egész ország gazdasági életének keretébe illeszti, és utal Magyarország helyére az európai gazdasági munkamegosztásban. A források alapján lényeges megállapításokat tesz.	8
Tájékozódás térben és időben	M A vizsgált jelenséget elhelyezi térben és időben. T A témát az Anjouk és Zsigmond korára teszi. Említi a bányavárosok körzeteit, ill. néhány fontos várost (pl. Pozsony, Buda, Körmöcbánya).	4
Szaknyelv alkalmazása	M Helyesen nevezi meg és alkalmazza az általános és a feladathoz kapcsolódó történelmi fogalmakat! T Használja az általános történelmi fogalmakat: pl. városi önkormányzat, kiváltság, piac, gazdaság, társadalom, jog; pénzadó, hospesek, árutermelés; illetve helyesen alkalmazza a témához kapcsolódó történelmi fogalmakat: pl. szabad királyi város, bányaváros, mezőváros, árumegállító jog, vásártartás, harmincad, városi tanács, bíró, szászok, céh, városfal.	4
Források használata	M A válaszba beépülnek a forrásokból szerzett információk s a belőlük levonható következtetések. T Pl.: rögzíti az 1331-es oklevélből az uralkodó biztosította kiváltságokat, és következtet gazdasági jellegükre. T Pl.: rögzíti az újlaki jogkönyv mezővárosi kiváltságait, és kiemeli a gazdasági jellegűeket. T Pl.: a térképvázlatok alapján rögzíti a városhálózat elhelyezkedését, és utal a városi vonzáskörzetre; megállapítja a történelmi atlasz segítségével a városok kapcsolódását a kereskedelmi utakhoz.	8
Eseményeket alakító tényezők feltárása	M A válasz bemutatja, milyen természeti, gazdasági, társadalmi és politikai körülmények között bontakozott ki a hazai városfejlődés. T Pl.: megállapítja, hogy a szabad királyi városok királyi alapításúak, és rögzíti a magyar királyok városfejlesztő szerepének nyugati mintáit (bányászok, iparosok, kereskedők betelepítése, Károly Róbert pénzügyi reformjai, Zsigmond városfejlesztő intézkedései). T Pl.: rögzíti, hogy a mezővárosok földesúri alapításúak, utal szerepükre a mezőgazdasági árutermelésben (bor, szarvasmarha). T Pl.: rögzíti, hogy a bányavárosok fejlődése összefügg az ország természeti adottságaival; utal a bányászat királyi monopóliumára és az aranybányászat jelentőségére, Károly Róbert bányabér-rendeletére. T Pl.: rögzíti Magyarország helyét az európai munkamegosztásban és megállapítja, hogy Magyarország kivételének nagy részét az arany, ezüst, réz és a mezőgazdasági termények szolgáltatták.	10

Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A tanuló fogalmazása mondatokból áll, a mondatok világosak és egyértelműek. Az elemzés szerkesztett szöveg, a tartalom logikus kifejtését szolgálja. A tanuló megállapításai árnyalt elemzőkészségről tanúskodnak. A szöveg nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibákat.	8
	Összpontszám	42
	Vizsgapontszám	21

17. A nemzetiségi kérdés 1848-49-ben (rövid)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó bemutatja a nemzetiségi kérdést a forradalom és szabadságharc keretei között kb. az áprilisi törvények létrejöttének idejétől a nemzetiségi törvény megalkotásáig. Gondolatmenetében támaszkodik a forrásokra.	4
Tájékozódás térben és időben	M Az eseményeket elhelyezi időben és térben. T A problémát 1848 márciusa és 1849 júliusa közti időben vizsgálja. Térbeliség: Magyarország, benne főleg a jelentős magyarelles mozgalmak helyszínei (Délvidék, Erdély, Horvátország); a magyarországi nemzetiségek regionális elhelyezkedésének ismerete (történelmi atlasz).	4
Szaknyelv alkalmazása	M Helyesen nevezi meg és alkalmazza az általános és a feladathoz kapcsolódó történelmi fogalmakat. T Használja az általános történelmi fogalmakat: pl. nemzet, nemzetiség, nemzetiségi kérdés, törvényhozás, illetve helyesen alkalmazza a témához kapcsolódó történelmi fogalmakat: pl. forradalom és szabadságharc, áprilisi törvények, nemzetiségi törvény, nemzeti eszme, politikai nemzet.	4
Források használata	M A válaszba beépülnek a forrásokból kibontható információk, s belőlük a vizsgázó következtetéseket von le. T Pl.: rögzíti, hogy a nemzetiségi kérdés a forradalom és a szabadságharc egyik legnagyobb feszültségforrása; megállapítja a magyar álláspont változását (Kossuth- és Teleki-szemelvény), utal a szabadságharc végi kompromisszum lehetőségére is.	4

Eseményeket alakító tényezők feltárása	<p>M A válasz bemutatja, hogyan alakultak a forradalom és szabadságharc idején a nemzetiségi kérdést meghatározó körülmények.</p> <p>T Pl.: rögzíti, hogy az áprilisi törvények „az egy politikai nemzet” elv alapján nem foglalkoznak a nemzetiségek sajátos problémáival, megállapítja, hogy részben emiatt a horvát, a szerb, a román és az erdélyi szász mozgalom a szabadságharc ellen fordult, vagy utal a bécsi udvar megosztó törekvéseire.</p> <p>T Pl.: rögzíti, hogy a szabadságharc utolsó szakaszában rendezte az országgyűlés a nemzetiségi törvényt, megállapítja ennek megkésetttségét.</p>	6
Megszerkesztettség nyelvhelyesség	A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	2
	Összpontszám	24
	Vizsgapontszám	12

18. A főváros a dualizmus korában (hosszú)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően a főváros dualizmus kori fejlődéséről ír gazdasági, politikai és kulturális nézőpontból. A várospolitikát a mellékletek alapján mutatja be.	8
Tájékozódás térben és időben	<p>M A jelenséget elhelyezi időben és térben.</p> <p>T A főváros jellemzőit a kiegyezés és az I. világháború között vizsgálja (1867-1914). Térbeliség: Buda és Pest, a főváros központi fekvése, Budapest létrejötte.</p>	4
Szaknyelv alkalmazása	<p>M A vizsgázó helyesen nevezi meg és alkalmazza az általános és a feladathoz kapcsolódó történelmi fogalmakat.</p> <p>T Használja az általános történelmi fogalmakat: pl. urbanizáció, várospolitika, városrendezés, világváros, közművek; illetve helyesen alkalmazza a témához kapcsolódó történelmi fogalmakat: pl. főváros, infrastruktúra, városépítés.</p>	4
Források használata	<p>M A válaszba beépülnek a forrásokból kibontható információk, s belőlük a vizsgázó következtetéseket von le.</p> <p>T Pl.: rögzíti Budapest gazdasági központ jellegét (tőzsdei alapszabály). Megállapítja, hogy Budapest az ország közlekedési, kereskedelmi és pénzügyi központja.</p> <p>T Pl.: rögzíti a fővárosi közoktatás gyors növekedését (községi iskolák táblázata), megállapítja ennek demográfiai okát esetleg kultúrpolitikai alapjait.</p> <p>T Pl.: rögzíti a várospolitikai szerepét az életviszonyok javításában, megállapítja a közművesítés és a lakosság ellátásának fejlődését (vásárcsarnok, kenyérgyár).</p>	8

Eseményeket alakító tényezők feltárása	<p>M A válasz bemutatja, hogyan vált Budapest az ország tényleges gazdasági, politikai és kulturális központjává, s milyen szerepet játszott ebben a fővárosi várospolitiká.</p> <p>T Pl.: rögzíti a főváros lakosságának és gazdaságának gyors ütemű gyarapodását, utal az ipari forradalom új szakaszával való összefüggésre, vagy értelmezi Budapest világvárossá válását.</p> <p>T Pl.: rögzíti, hogy Budapest politikai központ, megállapítja, hogy itt található a királyi palota, a miniszterelnökség, a minisztériumok és az Országgyűlés.</p> <p>T Pl.: rögzíti, hogy Budapest szellemi központ is: megállapítja, hogy itt tömörülnek az irodalmi, művészeti, tudományos intézmények (pl. Akadémia, egyetemek, múzeumok, nyomdák, kiadók).</p> <p>T Pl.: utal arra, hogy az előrelátó várospolitiká támogatja a főváros fejlődését, megállapítja szerepét a főváros belső negyedeinek tervszerű kiépítésében, az infrastruktúra fejlesztésében.</p>	10
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	<p>A tanuló fogalmazása mondatokból áll, a mondatok világosak és egyértelműek.</p> <p>Az elemzés szerkesztett szöveg, a tartalom logikus kifejtését szolgálja.</p> <p>A tanuló megállapításai árnyalt elemzőkészségről tanúskodnak.</p> <p>A szöveg nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibákat.</p>	8
	Összpontszám	42
	Vizgapontszám	21

19. Magyarország eladósodása (rövid)

Szempontok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően az eladósodás folyamatának okait keresi meg a szűkebb és tágabb gazdasági és politikai környezetben. A grafikonból számszerű adatokat emel ki.	4
Tájékozódás térben és időben	<p>M A témát elhelyezi térben és időben.</p> <p>T A vizsgázó az időszakot a kádári „puha diktatúra” éveinek minősíti (kb. 1963-1988).</p> <p>Térbeliség: Magyarország a szocialista országok közé tartozott.</p>	4
Szaknyelv alkalmazása	<p>M A vizsgázó helyesen nevezi meg és alkalmazza az általános és a témával kapcsolatba hozható történelmi fogalmakat.</p> <p>T Használja az általános történelmi fogalmakat: pl. reform, gazdaságpolitika, teljes foglalkoztatottság, életszínvonal; illetve helyesen alkalmazza a témához kapcsolódó történelmi fogalmakat: pl. Kádár-rendszer, világgazdaság, cserearányok.</p>	4

Források használata	<p>M A válaszban beépülnek a grafikonból szerezhető információk, s belőlük a vizsgázó következtetésekhez jut.</p> <p>T Pl.: rögzíti az eladósodás jelenségét és megállapítja, hogy 1970-1990 között az adósságspirál változó ütemben kúszik felfelé (kivétel 1981-83), majd 1985 után rohamosan növekszik.*</p>	4
Eseményeket alakító tényezők feltárása	<p>M A vizsgázó bemutatja, milyen körülmények növelték az adósságállományt.</p> <p>T Pl.: rögzíti, hogy a kádári vezetés ragaszkodik az életszínvonal fokozatos emeléséhez mint a rendszer legitimitációjának fő támaszához, és megállapítja, hogy ezt azonban csak külföldi kölcsönökkel tudta biztosítani.</p> <p>T Pl.: rögzíti, hogy a szocialista tervgazdaság rugalmatlan volt és számos hibás döntést hozott (pl. a gazdasági reform leállítása 1972-ben), megállapítja, hogy a rendszer a kedvezőtlen külgazdasági változások kivédésére nem tudott jó döntéseket hozni (pl. olajárrobbanás, cserearányok romlása).</p>	6
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	2
	Összpontszám	24
	Vizsgapontszám	12

20. A szovjet hadsereg Magyarországon (hosszú)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően a II. világháború utolsó szakaszának magyarországi eseményeit tárgyalja, elsősorban a szovjet hadsereg tevékenységét értékeli katonai szempontból, megszálló funkcióiban és a civil lakossághoz való magatartását illetően. Ebben a keretben értelmezi a forrásokat.	8
Tájékozódás térben és időben	<p>M A témát elhelyezi térben és időben.</p> <p>F: A szovjet hadsereg magyarországi szerepét 1944-1945-ben vizsgálja, elsősorban a jelenlegi ország területén.</p>	4
Szaknyelv alkalmazása	<p>M A vizsgázó helyesen nevezi meg és alkalmazza az általános és a szovjet hadsereg magyarországi hadműveleteihez, valamint a megszálláshoz tartozó történelmi fogalmakat.</p> <p>T Használja az általános történelmi fogalmakat: pl. hadművelet, felszabadítás, megszállás, nemzeti vagyon, civil lakosság; illetve helyesen alkalmazza a témához kapcsolódó történelmi fogalmakat: pl. hadifogság, deportálás.</p>	4

* Az esszében elfogadható mind a XII., mind a XIII. kongresszusi sorszámra való hivatkozás is (a vizsgázói feladatlapban a XII. sorszám szerepelt).

Források használata	<p>M A válaszba beépülnek a forrásokból kibontható információk, s belőlük a vizsgázó következtetéseket von le.</p> <p>T Pl.: rögzíti, hogy a magyar lakosság egy része felszabadítóként várta a szovjet hadsereget, és megállapítja, hogy a visszavonuló német katonaság kifosztotta az országot.</p> <p>T Pl.: rögzíti a fontosabb hadműveletek lefolyását (történelmi atlasz), és megállapítja ezek szerepét a háború menetében.</p> <p>T Pl.: rögzíti a szovjet megszállás tényét, és utal a kiábrándultságra, amelyet az ország szervezett kifosztása és a katonák szervezetlen rablásai és erőszakcselekményei váltottak ki.</p>	8
Eseményeket alakító tényezők feltárása	<p>M A válasz bemutatja, milyen körülmények miatt tekinthették a kortársak a szovjet jelenlétet egyszerre felszabadításnak és megszállásnak.</p> <p>T Pl.: rögzíti, hogy a hadműveletek során a szovjet hadsereg felszabadította az országot a német megszállástól, és megállapítja, hogy ezzel megszűnt a nyilas diktatúra és pl. a zsidók elhurcolása.</p> <p>T Pl.: rögzíti, hogy a Szovjetunió a szövetséges hatalmak döntése értelmében jogot kapott a megszállt Magyarország, mint legyőzött tengelyhatalom életének irányítására, és megállapítja, hogy az ideiglenes nemzetgyűlés és kormány is csak a megszálló hatalom jóváhagyásával alakulhatott meg és működhetett.</p> <p>T Pl.: rögzíti, hogy bár a Szovjetunió segítséget nyújtott az ország életének újraindításához (pl. politikai pártok, 1945-ös választások), de megállapítja, hogy tevékenységének negatív hozadéka az ország intézményes kifosztása, civilek elhurcolása, a diktatúrára törekvő MKP támogatása.</p> <p>T Pl.: rögzíti a korszak néhány meghatározó politikai és katonai eseményét (nyilas diktatúra, Budapest ostroma, fegyverszünet), és megállapítja, hogy a magyar politikai vezetés nem tudott a problémákra hatékonyan reagálni.</p>	10
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	<p>A tanuló fogalmazása mondatokból áll, a mondatok világosak és egyértelműek.</p> <p>Az elemzés szerkesztett szöveg, a tartalom logikus kifejtését szolgálja.</p> <p>A tanuló megállapításai árnyalt elemzőkészségről tanúskodnak.</p> <p>A szöveg nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibákat.</p>	8
	Összpontszám	42
	Vizsgapontszám	21